

Setna rocznica urodzin profesora Andrzeja Stelmachowskiego

We wtorek 28 stycznia, w setną rocznicę urodzin profesora Andrzeja Stelmachowskiego – pierwszego marszałka odrodzonego Senatu RP w latach 1989-1991 na grobie profesora na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie został złożony wieniec od marszałek Senatu Małgorzaty Kidawy-Błońskiej.

Na cmentarz udała się delegacja przedstawicieli władz krajowych Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”, która złożyła wieniec na grobie profesora, założyciela i pierwszego prezesa Stowarzyszenia. W uroczystości wzięli udział: przewodniczący Zarządu Krajowego Tomasz Różniak, wiceprezes prof. Józef Wróbel, sekretarz generalny Maciej Kazienko, członek Zarządu Krajowego Sebastian Jaworowski oraz wieloletni współpracownik profesora, pan Jan Nowak.

Masza Święta w Katedrze św. Jana Chrzyciela

Po południu w Archikatedrze św. Jana Chrzyciela w Warszawie kardynał Kazimierz Nycz odprawił Mszę Świętą w intencji Profesora Stelmachowskiego.

© Agata Pawłowska | SWP

Uroczystość w Stowarzyszeniu „Wspólnota Polska”

Po nabożeństwie przedstawiciele Stowarzyszenia oraz zaproszeni goście wzięli udział w spotkaniu wspomnieniowym w Domu Polonii przy Krakowskim Przedmieściu 64. Po Mszy Świętej w intencji Profesora Andrzeja Stelmachowskiego, odprawionej przez kardynała Kazimierza Nycza w Archikatedrze św. Jana Chrzciciela w Warszawie, wszyscy, którym bliska jest postać Profesora, spotkali się w Domu Polonii przy Krakowskim Przedmieściu 64. Na wieczór wspomnieniowy przybyli działacze i pracownicy Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” oraz zaproszenie goście.

Z zagranicy przybyli działacze polonijni: **Tadeusz Adam Pilat** ze Szwecji – wiceprzewodniczący Rady Polonii Świata, **Alicja Donimirska** z Londynu – prezes Zjednoczenia Polskiego w Wielkiej Brytanii i **Barbara Wojda** z Brukseli – prezes Rady Polonii Belgijskiej i Polskiej Macierzy Szkolnej w Belgii. Obecny był też doradca Marszałek Senatu RP **Wojciech Bialek**. Uczestnicy spotkania obejrzel wystawę przedstawiającą życiowy dorobek profesora oraz wymienili się refleksjami i myślami o założycielu Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”.

Dariusz Piotr Bonisławski – Prezes Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”

„Jesteśmy jako Stowarzyszenie „Wspólnota Polska”, jako Polonia, jako Polacy, którym bliska sercu jest społeczność, która żyje poza granicami kraju w bardzo dobrej i szczęśliwej sytuacji - możemy odwoływać się do wspólnych korzeni. Do korzeni, które tworzył niebanalny, wyjątkowy, mądry, mąż stanu, patriota, ale przede wszystkim dobry człowiek. Jest to ogromne szczęście. Narody, państwa, instytucje, społeczności - wszyscy prędzej czy później zaczynają szukać korzeni, czegoś na czym można tworzyć swoją wspólnotowość. My nie musimy szukać. Mamy postać Profesora Stelmachowskiego i tych, którzy 30 lat temu budowali z Nim naszą Organizację - budowali zręby łączności Polaków z rodakami poza granicami kraju.”

Tomasz Różniak – Przewodniczący Zarządu Krajowego SWP

„Profesor Stelmachowski jest ważną osobą dla Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”. On nie tylko stworzył Stowarzyszenie. Jego myśl o tym, jak powinny być kształtowane relacje między Polską a Polonią są do dzisiaj wyznacznikiem, jak mamy działać.”

Tadeusz Adam Pilat – Wiceprzewodniczący Rady Polonii Świata

„Profesor Stelmachowski to postać, która wywarła na nas ogromny wpływ. Dbał o to, ażeby Polonia ufala Wspólnocie, Polsce. (...) Łączył Polaków ze Wschodu i Zachodu, co nie było łatwe, bo nie było takiego zaufania, wtedy to były początki. Życzę obecnym władzom SWP, żeby w tym duchu Profesora Stelmachowskiego mogli działać dalej, chociaż czasy nie są takie łatwe, jak były wtedy. Niech ta atmosfera i duch Stelmachowskiego wam pomaga w waszej pracy i współpracy z Polonią.”

Prof. Józef Wróbel – Wiceprezes Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”

„Czasem obecni członkowie zarządu zadają mi pytanie: „A jak to było? Bo ty pamiętasz.” Pamiętam Profesora w jednym obliczu, a miał ich wiele i wszystkie były niezwykle interesujące. Pamiętam Go jako prezesa, jako człowieka, który kierował pracami zarządu i rady krajowej. Jako człowieka niezwykle troskliwego, ciepłego i człowieka koncyliacyjnego. Profesor miał ten szczególny dar przyniesiony z polityki – ucierał poglądy. (...) To co było ważne w jego działalności polonijnej, to ogromna troska o dzieci i młodzież. Do dzisiaj zbieramy tego owoce – dzieci, które przyjeżdżały 30 lat temu, przysyłają teraz na kolonie swoje dzieci. Ta tradycja się utrzymuje. (...)”

Joanna Fabisiak – polski polityk, samorządowiec, b. poseł RP, Prezes Fundacji „Świat na tak”

„Kiedyś zapytałam – Panie Profesorze, a gdzie się spotkamy? A On odpowiedział – jak to gdzie? W domu każdego Polaka! W Domu Polonii, bo to jest dom każdego Polaka na całym świecie. I tak ma zostać. - Miejmy nadzieję, że kolejne pokolenia będą spełniać ten testament. To dotyczy tego Domu, to dotyczy Wspólnoty, którą on powołał. (...) Wspólnota jest podstawową organizacją. We Wspólnocie po raz pierwszy

spotkałam się z poważnym stwierdzeniem – Polacy to my: tu 40 milionów i te 20 poza granicami kraju. To stwierdzenie trzeba traktować bardzo poważnie.”

Konsul Andrzej Chodkiewicz – najbliższy współpracownik prof. Stelmachowskiego

„Dla profesora Stelmachowskiego ważne było „zasypywanie przepaści pomiędzy krajem a emigracją”. Ważnym wydarzeniem, które było właśnie tym zasypywaniem przepaści, była Konferencja Kraj-Emigracja, która odbyła się w 1990 roku w Rzymie. Otworzyła ona kontakty pomiędzy organizacjami polonijnymi, czy raczej Polakami za granicą, a nowo utworzoną w lutym ‘90 roku Wspólnotą Polską. W Rzymie zaczęła się droga do pojednania kraju i emigracji. Zakończyła się zjazdem w Krakowie i mniej pamiętanym, ale dla bardzo wielu emigrantów politycznych ważnym zjazdem kombatanatów z sierpnia ‘92 roku i odbyciem w Warszawie defilady zwycięstwa – tej której nie doczekali się w 1945 roku.”

Czasami, chociaż nieczęsto, pojawiają się wśród nas ludzie mądrzy i prawi. Gdy jeszcze mają zdolność i siłę zaszcześcić innych jakąś chwalebna ideą powstaje wartość, która przekracza granice życia jej inicjatora. Wielu z nas miało szczęście znać takiego człowieka, który pozornie oczywisty fakt jakim jest emigracyjne czy dziejowe - związane ze zmianą granic, rozproszenie naszych rodaków uczynił temat narodowy upominając się o pełnoprawne włączenie rodaków bez względu na miejsce ich zamieszkania do polskiej rodziny, narodu, który to ze swej natury wykracza poza geograficzną lokalizację państwa. Tak powstała idea Wspólnoty Polskiej, która przybrała postać stowarzyszenia, aby w jej działanie mógł włączyć się każdy, bez względu na swoją pozycję społeczną, wykształcenie, wiek. Tym człowiekiem był urodzony 100 lat temu profesor Andrzej Stelmachowski – prawnik, polityk, nauczyciel akademicki, pierwszy marszałek odrodzonego Senatu RP i minister edukacji narodowej, społecznik, walczący w czasach socjalizmu o ustrojowy przełom, a po 89 roku budujący zręby III Rzeczypospolitej. Profesor Andrzej Stelmachowski kierował Stowarzyszeniem „Wspólnota Polska” przez osiemnaście lat od roku 1990 do maja 2008, dopóki wystarczyło mu sił.

Uroczystości w Senacie Rzeczypospolitej Polskiej

W środę 29 stycznia, w setną rocznicę urodzin profesora Andrzeja Stelmachowskiego Kancelaria Senatu wspólnie z Uniwersytetem Warszawskim zorganizowała w Senacie konferencję jemu poświęconą, pod patronatem Marszałek Senatu **Małgorzaty Kidawy-Błońskiej**.

W wydarzeniu uczestniczyli m.in.: wicemarszałek Senatu RP I kadencji **Andrzej Jan Wielowieyski**, wicemarszałek Senatu **Rafał Grupański**, szefowa Kancelarii Senatu **Ewa Polkowska**, prorektor UW ds. doktoranckich i prawnych prof. **Adam Niewiadomski**, rektor Uniwersytetu Warszawskiego prof. **Alojzy Z. Nowak**, prezes Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” **Dariusz Piotr Bonisławski** i przewodniczący Zarządu Krajowego Stowarzyszenia **Tomasz Różniak**, prof. **Andrzej Friszke**, senator **Janina Sagatowska** i senator I kadencji **Jerzy Stępień**. W senackich uroczystościach uczestniczył syn profesora **Stanisław Stelmachowski** z rodziną, konsul **Andrzej Chodkiewicz**, prezes Poczty Polskiej **Sebastian Mikosz** oraz liczni parlamentarzyści, badacze i współpracownicy profesora.

Na uroczystości w Senacie przybyli też przedstawiciele środowisk polonijnych, członkowie Polonijnej Rady Konsultacyjnej przy Marszałek Senatu XI kadencji: **Andżelika Borys** – prezes Związku Polaków na Białorusi, **Alicja Donimirska** – prezes Zjednoczenia Polskiego w Wielkiej Brytanii, **Tadeusz Adam Pilat** ze Szwecji – wiceprzewodniczący Rady Polonii Świata oraz **Barbara Wojda** – prezes Rady Polonii Belgijskiej i Polskiej Macierzy szkolnej w Belgii. Obecny był też **Wojciech Bialek**, doradca Marszałek Senatu RP Małgorzaty Kidawy Błońskiej. Współpracownicy profesora Andrzeja Stelmachowskiego, uczniowie i naukowcy mówili o jego różnych obliczach – działacza, polityka, naukowca, prawnika i opiekuna Polonii.

Znaczek z okazji 100. rocznicy urodzin prof. Andrzeja Stelmachowskiego

Senacką konferencję poprzedziła uroczysta prezentacja wyemitowanego przez Poczta Polską znaczka z reprodukcją olejnego portretu marszałka Senatu I kadencji, której dokonał prezes Poczty Polskiej Sebastian Mikosz.

Upamiętniając setną rocznicę urodzin prof. Andrzeja Stelmachowskiego (1925-2009) - pierwszego marszałka odrodzonego Senatu RP w latach 1989-91, żołnierza AK, uczestnika rozmów Okrągłego Stołu, uznanego prawnika, doktora Honoris Causa m.in. Paryskiej Sorbony oraz doradcy Prezydenta RP - Poczta Polska wprowadziła do obiegu okolicznościowy znaczek pocztowy oraz kopertę pierwszego dnia obiegu (FDC).

Znaczek przedstawia wizerunek Marszałka, opracowany na podstawie portretu autorstwa Krzysztofa Annusewicza. Projekt zawiera logo Senatu RP, co symbolicznie nawiązuje do wkładu prof. Andrzeja Stelmachowskiego w budowę odrodzonego parlamentaryzmu oraz pełnionej przez niego funkcji.

Koperta FDC zawiera fotografię autorstwa Erazma Ciołka, wykonaną podczas inauguracji obrad Senatu 4 lipca 1989 roku. Ukazuje ona Andrzeja Stelmachowskiego w charakterystycznej pozie podczas przemowy. Całość dopełnia okolicznościowy datownik, ozdobiony motywem gałązki oliwnej, która symbolizuje mądrość, rozagę oraz służbę na rzecz dobra publicznego.

Konferencja poświęcona prof. Andrzejowi Stelmachowskiemu

Otwierając konferencję, z okazji 100. rocznicy urodzin prof. Andrzeja Stelmachowskiego wicemarszałek Senatu **Rafał Grupański** powiedział: „Marszałek Senatu I kadencji Andrzej Stelmachowski podejmował pierwsze działania, żeby Senat, wybrany w demokratycznych wyborach w 1989 roku, zaczął budować fundamenty pod nową Rzeczpospolitą”.

Podkreślił, że w czasie przełomu 1989–90 prof. Andrzej Stelmachowski ze swoimi cechami charakteru, doświadczeniem prawniczym, a także doświadczeniem z działalności w Klubie Inteligencji Katolickiej i NSZZ „Solidarność” był człowiekiem najlepiej przygotowanym, by podjąć się zadania, jakie powierzył mu Senat. „Jesteśmy bardzo dumni, że Andrzej Stelmachowski był naszym profesorem” – mówił rektor Uniwersytetu Warszawskiego prof. **Alojzy Z. Nowak**. Jak podkreślił, w swojej pracy i życiu dążył do prawdy. „Szanował ludzi i poglądy innych. Umiał łączyć ludzi. Był tolerancyjny i otwarty” – wyliczał rektor. „Takim pozostanie w pamięci swoich uczniów, których liczne grono pozostawił” – dodał.

Prezes Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” **Dariusz Piotr Bonisławski** przypomniał, że prof. Andrzej Stelmachowski przewodniczył stowarzyszeniu przez 18 lat. W jego ocenie było to mądre i odpowiedzialne zarządzanie. „Pozostawił po sobie spuściznę materialną w postaci szkół na Wschodzie, w Ameryce Południowej i Północnej, a także spuściznę intelektualną i emocjonalną (...) Zaszczepił w nas zrozumienie tego, czym jest łączność 60 mln Polaków żyjących w kraju i poza nim i działanie na rzecz dobra ojczyzny”.

W liście skierowanym do uczestników konferencji, minister obrony narodowej **Władysław Kosiniak-Kamysz** napisał, że prof. Andrzej Stelmachowski był człowiekiem dialogu i umiarkowania, z całego serca oddanym Polsce i kształtowaniu jej nowej, demokratycznej państwowości.

Wspominając swojego ojca, **Stanisław Stelmachowski** podkreślił, że mimo wielu obowiązków dbał o rodzinę. „*Czuliśmy się przy nim bezpiecznie. Mi i bratu pozwalał rozwijać się zgodnie z naszymi pragnieniami. Dawał nam dużą swobodę*” – mówił Stanisław Stelmachowski.

O działalności Andrzeja Stelmachowskiego w KIK i NSZZ „Solidarność” mówił prof. **Andrzej Friszke**. Wskazał m.in. na jego rolę w przygotowaniach Okrągłego Stołu. Przypomniawszy poufne rozmowy w 1988 r. z sekretarzem Komitetu Centralnego PZPR Józefem Czyrką w sprawie spotkania przedstawicieli władzy komunistycznej z opozycją. W ocenie historyka za jednego z twórców przemian w Polsce w 1989 r. należy uznać Andrzeja Stelmachowskiego.

Marszałka Senatu I kadencji wspominali ówczesny wicemarszałek Senatu **Andrzej Wielowieyski**, senator I kadencji **Jerzy Stępień**, szef Kancelarii Senatu w latach 1990–96 **Wojciech Sawicki** i obecny szef Kancelarii Senatu **Ewa Polkowska**. Podkreślali, że odrodzony Senat i Kancelaria Senatu były ciałami bez żadnego doświadczenia. Ich budowanie było zadaniem trudnym, ale znakomicie poradził sobie z nim marszałek Andrzej Stelmachowski. W ocenie Andrzeja Wielowieyskiego był to marszałek z autorytetem, zdrowym rozsądkiem i poczuciem humoru. „*Marszałek Andrzej Stelmachowski potrafił prowadzić Senat w sposób, którego mogą pozazdrościć mu inni przewodniczący parlamentów – z lekkością, sympatią i uwagą dla wszystkich*” – dodał Wojciech Sawicki. Według niego dobrze rozumiał także pojęcie służby cywilnej. „*Bez wielkich słów, okazując szacunek pracownikom Kancelarii Senatu, nie angażując ich w działania stricte polityczne, zaszczerpił w nas zrozumienie tego, czym jest służba dla państwa, Senatu i senatorów*” – podkreślił Wojciech Sawicki.

Spuściznę naukową prof. Andrzeja Stelmachowskiego przypomnieli prof. **Alina Jurcewicz** z Polskiej Akademii Nauk, prof. **Roman Budzinowski**, przewodniczący zarządu Polskiego Stowarzyszenia Prawników Agrarystów, prof. **Paweł Czechowski** z Uniwersytetu Warszawskiego i prof. **Stanisław Prutis** z Uniwersytetu w Białymstoku. Podkreślali, że dorobek prof. Andrzeja Stelmachowskiego jest znany, doceniony i żywy. Świadczy też o wszechstronnych zainteresowaniach naukowych.

O działalności Andrzeja Stelmachowskiego na rzecz Polonii i Polaków za granicą mówili przewodnicząca Komitetu Badań nad Migracjami PAN prof. **Magdalena Lesińska**, senator **Janina Sagatowska** i **Andrzej**

Chodkiewicz – dyrektor Biura Zarządu Krajowego Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” w latach 1990–2010.

Na konferencji zabierali również głos przedstawiciele środowisk polskich za granicą. Zamieszczamy skrót wystąpień, zaproszonych na konferencję, Andżeliki Borys z Białorusi i Tadeusza Pilata ze Szwecji, którzy przez wiele lat współpracowali z profesorem Andrzejem Stelmachowskim.

Przewodnicząca Związku Polaków na Białorusi **Andżelika Borys** zwróciła uwagę na rolę Andrzeja Stelmachowskiego w budowaniu silnych środowisk polskich na Wschodzie:

Lata osiemdziesiąte, okres zmian, powstaje Stowarzyszenie im. Adama Mickiewicza na Białorusi, które się przekształca w Związek Polaków. I od tego czasu, od tego momentu, od powstania Związku Polaków jest mocne wsparcie Profesora Andrzeja Stelmachowskiego. Wielokrotnie był na Białorusi. Bardzo mocno wspierał pierwszego prezesa, honorowego prezesa Związku Polaków, pana doktora Tadeusza Gawina.

Polacy są wdzięczni za to, że dzięki jego zaangażowaniu osobistemu i jego wsparciu, powstały pierwsze szkoły na Białorusi z nauczaniem języka polskiego. Powstało około 16 domów polskich. Jeden z domów polskich w Iwieńcu nosi imię Profesora Andrzeja Stelmachowskiego. Profesor niejednokrotnie bywał na Białorusi, bywał w różnych miejscowościach. Bardzo mu zależało na wsparciu Polaków ze wschodu, którzy z powodu żelaznej kurtyny nie mogli po prostu mieć kontaktu z krajem. Władze PRL-u w ogóle nie dbały o Polaków na wschodzie. I jak tu powiedział pan Andrzej Chodkiewicz, bardzo zależało profesorowi, żeby ta łączność była za jego pośrednictwem, za pośrednictwem Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”. Żeby była łączność między Polakami ze wschodu, a Polonią i emigracją z zachodu, ponieważ Polacy ze wschodu nie z własnej woli tam zostali. Po prostu oni tam się urodzili, tam są ich domy. Oni nie zmieniali swojego pochodzenia, oni nie zmienili swojego obywatelstwa, po prostu im się granica przesunęła i zostali Polakami, tylko w innych krajach. Dlatego profesor taką szczególną miłością darzył Polaków ze wschodu. Ja pamiętam, kiedy zostałam wybrana na prezesa Związku Polaków w 2005 roku jako młoda osoba otrzymałam ogromne wsparcie od profesora, ogromne. Ja bardzo się dużo uczyłam od profesora, radziłam się non-stop. Każdy mój przyjazd do Warszawy, załatwienie różnych spraw, to wszystko załatwiał profesor Andrzej Stelmachowski, czy z MSZ-em, czy z poszczególnymi ministerstwami. On zawsze dbał o to, żeby Wspólnota była organizacją ponad podziałami politycznymi. Profesor mógł wszystko załatwić, nieważne jaka partia rządziła, nieważne z jakiej opcji był minister....

...Związek Polaków na Białorusi jest dla mnie ponad wszystko i dzięki temu Związek trwał. Profesor dbał o organizację, był niejednokrotnie na posiedzeniach naszych rad, bardzo wielką miłością otaczał młodzież ze Wschodu, dbał o to, żeby młodzież ze Wschodu mogła studiować w Polsce, żeby nauczyciele ze Wschodu mogli otrzymać doksztalcenie...

...To była ogromna zasługa profesora Stelmachowskiego budowania mocnych środowisk polskich na Wschodzie. Przypominam sobie, że profesor z panem Andrzejem Chodkiewiczem często przyjeżdżali do Białegostoku. Nasze spotkania odbywały się w Podlaskim Oddziale Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”. Profesor upoważnił podlaski oddział, którego prezesem była wtedy pani Maria Rzeszko. To było ogromne jej zaangażowanie, ogromne zaangażowanie prezesa i obecnego tu pana Andrzeja Chodkiewicza, ówczesnego dyrektora Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”. To dało możliwość przetrwania Związkowi Polaków na Białorusi. Myślę, że nie tylko na Białorusi, ale też organizacjom i na Litwie i na Ukrainie. Ta koordynacja, ta pomoc została nadal, a Podlaski Oddział, Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”, dzisiaj już na czele z panią prezes Anną Kietlińską jest takim naszym głównym partnerem...

...Bardzo dużo zawdzięczamy panu profesorowi Stelmachowskiemu. Takie prywatne moje wspomnienie. Kiedy zostałam prezesem nie wiedziałam, czy w ogóle sobie poradzę. Była wtedy trudna sytuacja. Profesor powiedział, niech się pani nie martwi. Powiedział, ja we wszystkim pani pomogę. To było po prostu ogromne, ogromne wsparcie.

Też takie prywatne wspomnienie, kiedy były różne nieprzyjemności na Białorusi. Profesor zadzwonił do mojego ojca, do mojej rodziny i zapewnił o tym, że po prostu będzie czuwał i pomagał, że on będzie pamiętać i będzie wspierać. Jestem ogromnie wdzięczna profesorowi Stelmachowskiemu i Stowarzyszeniu

„Wspólnota Polska”. Przekazuję podziękowanie rodzinie profesora. Byliśmy na pogrzebie profesora, ja byłam wtedy z moim kolegą Andrzejem Poczobutem.

Dla nas, dla wszystkich Polaków na Białorusi profesor jest po prostu ogromną postacią, ogromnym autorytetem i myślę, że bardzo mało jest teraz takich ludzi w Polsce.

Wiceprzewodniczący Rady Polonii Świata **Tadeusz Adam Pilat**, podkreślił rolę profesora Stelmachowskiego w budowaniu wzajemnego zaufania i w procesie integracji środowisk polonijnych.

Polacy na całym świecie zawdzięczają Profesorowi Andrzejowi Stelmachowskiemu zintegrowanie diaspory, gdy nastąpiła w Polsce i w wielu krajach wschodniej Europy transformacja ustrojowa. To nie była sprawa łatwa, wręcz bardzo trudna, nie wystarczyło stworzyć organizację społeczną tym się zajmującą, czyli Stowarzyszenie „Wspólnota Polska” gdyż brak było wzajemnego zaufania pomiędzy organizacjami i środowiskami polonijnym w poszczególnych krajach.

Profesor wiedział, jak to zrobić i jak pokonać bariery. Organizował polonijne zjazdy, kongresy i uroczystości, na które zapraszani byli przedstawiciele najróżniejszych organizacji polonijnych ze wschodu i z zachodu. Pokażmy przykłady. Na słynny Kongres „Kraj – Emigracja”, który odbył się u boku jakże jednoczącej Polaków postaci Jana Pawła II, w 1990 roku, w Rzymie nie przybyła przecież cała delegacja amerykańska a uczestnicy wystosowali do Kongresu Polonii Amerykańskiej specjalne pismo w tej sprawie.

I Światowy Kongres Polonii i Polaków z Zagranicy w Krakowie w 1992 roku deklaruje co prawda wspólnotę wszystkich, ale to wcale nie koniec drogi. Dzięki zabiegom Profesora Stelmachowskiego w 1994 roku na uroczystości z okazji 50. rocznicy wybuchu Powstania Warszawskiego zostaje zaproszonych kilkudziesięciu działaczy polonijnych z całego świata. Delegacja amerykańska mieszkała w Hotelu Wiktorja, reszta świata w Pułtusku, gdzie odbywało się wiele ważnych i mniejszych, kulturalnych spotkań. To bardzo pomagało wzajemnemu poznaniu się i zrozumieniu, ale nie wszyscy akceptują wszystkich. Parę miesięcy później, jesienią 1994 r. w Brukseli odbywała się Konferencja Europejskiej Rady Wspólnot Polonijnych (od 2000 r. EUWP). Gdy podczas obrad postawiłem wniosek, aby do Rady przyjąć organizacje ze wschodu sprawa po długiej dyskusji została przegłosowana, lecz przy wotum separatum organizacji z Danii i ze Szwajcarii, dziś już nie istniejących.

Mieliśmy do profesora ogromne zaufanie a on do nas. Miałem zaszczyt być jego wysłannikiem w misji mediacyjnej na Litwę. Gdy profesor podjął decyzję o zakończeniu swej prezesury we Wspólnocie Polskiej radził się i dyskutował z nami sprawę swojego ewentualnego następcy. Umiałem niezwykle szczęście odbyć z profesorem podróż do prowincji Misiones z okazji 100-lecia osadnictwa polskiego w Argentynie oraz podróż samochodem do Grodna wraz z marszałkiem Maciejem Płażyńskim na Jubileusz Związku Polaków na Białorusi, podczas której profesor przekazywał swojemu następcy wiedzę o Stowarzyszeniu.

Zasadą, którą Profesor wyznawał była „Nic o Polonii bez Polonii”. Na Kongresie „Kraj – Emigracja” w 1990 roku, czołową postacią obok profesora był inżynier Stanisław Orłowski z Kanady, zasłużony prezes Rady Koordynacyjnej Polonii Wolnego Świata (później Rady Polonii Świata). Tak było zawsze za czasów profesora Stelmachowskiego. Gdy przy organizacji kolejnego Zjazdu Polonii i Polaków z Zagranicy Rada Polonii Świata przeżywała kryzys, profesor wysłał do Chicago Mariusza Grudnia, dyrektora Oddziału Rzeszowskiego Wspólnoty, który przywiózł akceptację i odpowiedni podpis na zaproszeniu. Dla Profesora było nie do pomyślenia zorganizować wielką światową imprezę bez Rady Polonii Świata. To były zasady, współpracy z Polonią i Polakami za granicą, które obowiązywały przez dziesiątki lat.

Pragniemy, aby w budowaniu wspólnoty wszystkich Polaków w kraju i za granicą kontynuowano nadal zasady i idee, które wyznawał i przekazał nam profesor Andrzej Stelmachowski. Pragniemy również, aby w oparciu o idee profesora współpraca z Polonią przyniosła sukcesy sprawującemu nad nią opiekę Senatowi RP. Życzymy tego również Polonii i Polsce.

Ze wspomnień uczestników konferencji o Andrzeju Stelmachowskim wyłania się obraz wyjątkowego człowieka – męża stanu, wybitnego prawnika i mistrza akademickiego, człowieka szlachetnego, prawego, roztropnego, rozważnego, bezinteresownego, niezależnego i zdecydowanego. Był też niekwestionowanym autorytetem moralnym. Jak mówiła prof. **Alina Jurcewicz**, przez całe życie prezentował trwałe system wartości. Najważniejsze z nich to: prawość, wierność przekonaniom, odpowiedzialność, troska o dobro wspólne, kierowanie się nauką społeczną Kościoła. Zdaniem prof. **Małgorzaty Korzyckiej** z Uniwersytetu Warszawskiego fenomen prof. Andrzeja Stelmachowskiego polegał na tym, że zawsze był sobą. „Obca była mu jakaś gra, dostosowywanie się do głównego nurtu. Był skłonny do kompromisu, ale nie w sprawach fundamentalnych. Niezłomny w sprawach wiary, wielki patriota, był zarazem pełen zrozumienia dla niełatwych ludzkich spraw” – podkreśliła prof. Małgorzata Korzycka.

Konferencja naukowa na Uniwersytecie Warszawskim

W czwartek, 30 stycznia w Sali Senatu Pałacu Kazimierzowskiego Uniwersytetu Warszawskiego odbyła się konferencja naukowa pt. „Prawo i polityka”, upamiętniająca dorobek naukowy i działalność Profesora Andrzeja Stelmachowskiego, wybitnego prawnika, specjalisty w zakresie prawa cywilnego i rolnego. Wydarzenie zostało zorganizowane w 100. rocznicę urodzin profesora, pod honorowym patronatem marszałek Senatu RP Małgorzaty Kidawy-Błońskiej.

Wydarzenie otworzyli prof. **Adam Niewiadomski**, prorektor UW ds. doktoranckich i prawnych, prof. **Sławomir Żółtek**, dziekan Wydziału Prawa i Administracji UW, oraz prof. **Aleksander Lichorowicz** z Uniwersytetu Jagiellońskiego, honorowy przewodniczący Polskiego Stowarzyszenia Prawników Agrarystów.

Prof. Adam Niewiadomski, prorektor UW ds. doktoranckich i prawnych stwierdził: „*dorobek i wpływ działalności Profesora Andrzeja Stelmachowskiego na rozwój prawa cywilnego i rolnego pokazuje, że był to człowiek, którego wizja sięgała nie kilku czy kilkunastu lat, ale kilkudziesięciu*”.

Prof. Sławomir Żółtek: „*Prof. Stelmachowski zapoczątkował coś, co mogę nazwać warszawską szkołą prawa rolnego. Jest ona dzisiaj rozwijana i kontynuowana na UW w Katedrze Prawa Rolnego i Systemu Ochrony Żywności na Wydziale Prawa i Administracji*”.

Zorganizowane zostały także dwa panele, podczas których wystąpili przedstawiciele różnych ośrodków naukowych w Polsce, w tym z Uniwersytetu Warszawskiego: prof. Adam Niewiadomski, prof. Paweł Czechowski, prof. Leszek Bosek, prof. Konrad Marciniuk, prof. Paweł Wojciechowski oraz Iga Karasińska.

Podczas konferencji wręczono również dyplomy laureatom Konkursu im. Prof. Andrzeja Stelmachowskiego na najlepszą pracę habilitacyjną, doktorską i magisterską.

Andrzej Stelmachowski (1925–2009) – profesor nauk prawnych, nauczyciel akademicki, marszałek Senatu I kadencji (1989–91), minister edukacji narodowej (1991–92), kawaler Orderu Orła Białego. W czasie II wojny światowej walczył jako żołnierz AK. W 1947 r. ukończył studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Poznańskiego. W 1973 r. uzyskał tytuł naukowy profesora. Specjalizował się w prawie cywilnym i rolnym. Był autorem ponad 160 publikacji książkowych, rozpraw i artykułów. Zasiadał w Polskiej Akademii Nauk. Wykładał na uniwersytetach: Wrocławskim, Warszawskim i Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Zasiadał m.in. w Komisji Episkopatu „Iustitia et Pax” i w Komisji Episkopatu ds. Duszpasterstwa Rolników. Był doradcą NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność”. Jako jeden z inicjatorów Okrągłego Stołu, uczestniczył w obradach plenarnych i pracach zespołu ds. gospodarki i polityki społecznej. Współprzewodniczył negocjacjom w podzespole ds. rolnictwa i zasiadał w grupie roboczej ds. ustawy o związkach zawodowych rolników indywidualnych. W latach 2007–09 był doradcą prezydenta RP. Współtworzył Stowarzyszenie „Wspólnota Polska” i pełnił funkcję jego pierwszego prezesa (1990–2008).

Redakcja tekstu: Tadeusz A. Pilat – Rada Polonii Świata

Na podstawie: <https://www.senat.gov.pl/> Zdjęcia: Fot. Tomasz Ozdoba/Kancelaria Senatu

<http://wspolnotapolska.org.pl/> Zdjęcia: Agata Pawłowska, St. Wspólnota Polska
<https://media.poczta-polska.pl/>